

Oversigt over fremmed strafferetlig Litteratur 1917.

Af Frantz Dahl.

A. I. Strafferettens Historie. Strafferetsfilosofi. Sammenlignende Ret.

Cross, Arthur Lyon. The english criminal law and benefit of clergy during the eighteenth and early nineteenth centuries.

The American historical review XXII S. 544—65.

Gonnet, C. J. De meester van den scherpen zwaarde te Haarlem.

Bijdrage tot de geschiedenis der lijfstraffelijke rechtspleging. Haarlem. F. Bohn's Arv. Fl. 0,90.

Hellinger, K. Aus den Gengenbach-Urfehdebüchern. Die Karolina in Gengenbach.

Goltdammer's Archiv LXIV S. 351—55.

Holtze. Der Scharfrichter in Kriegszeiten im Dienste der Volkswirtschaft.

Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 328—31.

Husband, Richard Wellington. The prosecution of Jesus: its date, history and legality. London. Humphrey Milford. V + 302 S. Sh. 6,06.

Jeudwine, J. W. Tort, crime, and police in mediaeval Britain: a review of some early law and custom. Williams & N. 6 sh.

Knapp, Hermann. Zum Übersiebnen der schädlichen Leute. III. Abwehr gegen Prof. Ernst Mayer.

Goltdammer's Archiv LXIII S. 258—84. Jfr. Nord. Tidsskr. f. Strafferet. V S. 303.

Knapp, Hermann. Schlusswort zu Ernst Mayers Aufsatz: Über die schädlichen Leute.

Goltdammer's Archiv LXIV S. 329—38.

Alt-Memminger Strafrecht.

Goltdammer's Archiv LXIII S. 312—24. Jfr. Nord. Tidsskr. f. Strafferet V S. 304.

- Knapp, Hermann.* Das Rechtsbuch Ruprechts von Freising.
Goltdammer's Archiv LXIV S. 475—78.
- Kohler, Josef.* Der Prozesz des Sokrates.
Goltdammer's Archiv LXIII S. 209—16.
- Kollmann, Horst.* Das Werden der deutschen Koalitionsfreiheit.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 583—612.
- Koschaker, Paul.* Rechtsvergleichende Studien zur Gesetzgebung
Hammurapis Königs von Babylon. Leipzig. Veit & Co. M. 9,00.
- Mayer, Ernst.* Über die schädlichen Leute.
Goltdammer's Archiv LXIV S. 312—29.
- Mittermaier, W.* Der heutige Stand der Entwicklung im Deutschen Strafrecht.
Schweizerische Zeitschr. f. Strafrecht XXX S. 202—36.
- Roos, J. R. B. de.* Veranderde tijden.
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 462—72.
- Visser, H. L. A.* De collective psyche in recht en staat.
Anmeldt af G. L. de Vries Feyens i Tijdschrift voor strafrecht
XXVIII S. 486—90.
- Waller, Arnold.* Das altbabylonische Gerichtswesen. (August Fischer og Heinr. Zimmern's »Leipziger semitistische Studien«.)
Leipzig. Hinrichs. M. 12,00.
- Wlassak, M.* Anklage und Streitbefestigung im Kriminalrecht der Römer. Wien. Hölder. M. 8,00.

A. II. Litteraturhistorie, Bibliografi, Biografi m. m.

- Dickel.* Zum 100 Geburtstage Hugo Haelschners.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 162—64.
- Finger, August.* Einheitsliches mitteleuropäisches Strafrecht.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 319—34. Jfr. her-
til *Mittermaier* l. c. S. 347—55.
- Goldschmidt, J.* Zur mitteleuropäischen Strafrechtsvereinheit-
lichung.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 417—36.
- Hamel, G. A. van. Mr. †.*
»De Redactie« i Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. I—IV.
- Hamel, J. A. van.* Le professeur G. van Hamel (1842—1917).
Revue pénitentiaire et de droit pénal XLI S. 234—37.
- Kohler, Josef.* Ludovicus Molina als Kriminalist.
Goltdammer's Archiv LXIV S. 95—104.
- Liszt, Franz von.* G. A. van. Hamel († 1. März 1917).
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 553—69, jfr. *von*
Liszt l. c. S. 508.

- Petit, Louis D.* Strafrechtelijke Bibliographie.
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 404—24, 507—19.
- Liszt, Franz von.* Einheitliches mitteleuropäisches Strafrecht.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 1—20.
- Rosenfeld.* Professor G. A. van Hamel sen. †.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 166.
- Verzeichnis der Schriften von Ludwig von Bar.* Mit einem Lebensabriss von Frensdorff. Göttingen. Deuerlich. M. 1,00. 1916.

B. Lære- og Haandbøger. Lovudgaver og Kommentarer.

- Daude.* Die Strafprozessordnung für das Deutsche Reich vom 1. Februar 1877 und das Gerichtsverfassungsgesetz vom 27. Januar 1877, 17. Maj 1898, 5. Juni 1905, 1. Juni 1909. Mit den Entscheidungen des Reichsgerichts. 9. Opl. bearb. af B. Oppermann. München. Müller. M. 4,50.
- Gage, R. H. og A. J. Waters.* Imperial German criminal code. London. Sweet & M. 6 d.
- Gelder, W. de.* Het strafrecht in Nederlandsch-Indië. 3. Udg. Bijgew. door J. Duparc. Batavia. Kolff & Co. (s-Gravenhage. M. Nijhoff.) Fl. 16,00.
- Gismondi, A., A. Guarnieri-Ventimiglia og D. A. Tommasi.* Il nuovo codice di procedura penale italiano. Vol. I. Disposizioni generali. Milano. Soc. ed. libr. L. 23,20.
- Hafler.* Der schweizerische Strafgesetzentwurf.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 33—39.
- Hamm, Karl.* Das Strafgesetz und seine Nebengesetze mit Verweisungen, Inhaltsverzeichnis und Sachregister. 6. forøgede Opl. Wien. Szeliniski & Co. Indb. M. 3,00.
- Meyer von Schauensee, Plazid.* Das Polizeistrafgesetz des Kantons Luzern vom 29. November 1915.
Der Gerichtssaal LXXXV S. 340—48.
- Nieuwenhuis, J. Domela.* Het jongste Zwitsersche Ontwerp-Wetboek van strafrecht (redactie Augustus 1915).
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 393—403.
- Protokoll der 2. Expertenkommission schweizerischen Strafgesetzbuch.* (Code pénal suisse). — Procès-verbal de la 2. commission d'experts. VI. Zürich. Orell Füssli. M. 5,00.
- Ramos, Juan P.* La codificación penal argentina. Buenos Aires. Talleres grafic. del minist. de agricultura.
- Schwandner.* Das Schweizerische Strafgesetzbuch. Vorentwurf 1916.
Blätter f. Gefängnisk. LI S. 112—19.

- Strafgesetzbuch, Schweizerisches.* Code pénal suisse. Protokoll d. 2. Expertenkommission. VII. März 1915. Procès-verbal de la 2. commission d'experts. Zürich. Orell Füssli. M. 5,00.
- — 2 Beilagenband z. Protokoll d. 2. Expertenkommission. 2 vol. d'annexes au procès-verbal de la commission d'experts. Zürich. Orell Füssli. M. 5,00.
- Vorentwurf zu einem schweizerischem Strafgesetzbuch.* Fassung der zweiten Expertenkommission. Texte adopté par la seconde commission d'experts. Octobre 1916. Zürich. Orell Füssli. M. 4,00.

C. Strafferettens almindelige Del.

- Ad, J. Simon van der.* »Preventive detention«, Camp Hill. Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 167—215.
- Alberti, O. v.* Verbotsverletzende Unterlassungen, insbesondere ihre fahrlässige Begehung. Tübingen. Mohr. M. 3,00.
- Anuschat, Erich.* Die Schusswaffe in der Hand des Polizeibeamten. Goldammer's Archiv LXIII S. 219—58. Jfr. Nord. Tidsskr. f. Strafferet V S. 307.
- Auer, Georg.* Streifzüge zur Reform des ungarischen Strafgesetzbuches. Monatsschr. f. Kriminalpsychol. XI S. 600—14.
- Besier, L. Ch.* Strafbare feiten, door ondergeschikten gepleegd. Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 33—42.
- Binding, Karl.* Der umgekehrte Irrtum. Der Gerichtssaal LXXXV S. 177—339.
- Frenkel, P. S.* Bijdragen tot de leer van het voorwardelijk opzet. Utrecht. Bosch & Zn.
- Gautier, Alfred.* Sur quelques dispositions nouvelles du projet de 1916. Schweizerische Zeitschr. f. Strafrecht XXV S. 1—40.
- Gleispach.* Die Tilgang der Verurteilung. Österreich. Zeitschr. f. Strafrecht VII S. 399—410.
- Hippel, v.* Ein wichtiger Fortschritt der Schuldlehre. Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 14—25.
- Kenny, Courtney S.* Outlines of criminal law. Cambridge. Univ. pr. 10 sh.
- Kleinfeller, Georg.* Die Anreizung des Täters durch den Angegriffenen. Goldammer's Archiv LXIV S. 193—253.

- Kohler, Josef.* Straffähigkeit der Juristischen Person.
Goldammer's Archiv LXIV S. 500—06.
- Köhler, August.* Deutsches Strafrecht. Allgemeiner Teil. Leipzig.
Veit & Co. M. 11,50.
- Die Verurteilung zu Ehrenminderungen nach erfolgter ausländischer Verurteilung.
Goldammer's Archiv LXIV S. 433—75.
- Lenel, Otto.* Culpa lata und culpa levis.
Zeitschr. d. Savigny-Stiftung f. Rechtsgesch. Röm. Abt. XXXVIII S. 263—90.
- Liepmann, M.* Gedanken über den Rechtsirrtum im Strafrecht.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 21—41.
- Marcuse, H.* Die Verbrechensfähigkeit der juristischen Person.
Goldammer's Archiv LXIV S. 178—99.
- Meyer, K.* Ein gesetzgeberischer Fortschritt in der Behandlung des strafrechtlichen Irrtums.
Deutsche Juristen-Zeitung XXII S. 179—82.
- Meyer, Walter.* Zur Frage der Zurechnungsfähigkeit Jugendlicher.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 161—77.
- Rotering.* Notwehr und Gefühlschutz.
Monatsschr. f. Kriminalpsychol. XI S. 642—65.
- Segesser v. Brunegg, L.* Der Entwurf eines Nachtragsgesetzes zum Strafgesetze über Verbrechen und Vergehen des Kantons St. Gallen.
Schweiz. Zeitschr. f. Strafrecht XXX S. 175—78.
- Simons, D.* Leerboek van het Nederlandsche strafrecht. I. Algemeene leerstukken. 3^e druk. Groningen. Noordhoff. Fl. 7,00.
- Stooss, Carl.* Zur Reform der Geldstrafe.
Schweizerische Zeitschr. f. Strafrecht XXX S. 87—107.
- Sturm, Friedrich.* Strafrechtswissenschaft und Strafmass.
Der Gerichtssaal LXXXV S. 112—15.
- Stöckmann, W.* Studie über Kausalität und Verantwortung im Strafrecht nach dem Gesetz von Ursache und Wirkung. Göttingen. Kronbauer. M. 2,00.
- Werneburg.* Die Strafbarkeit und Strafe des Teilnehmers an den rein militärischen Delikten.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 354—56.
- Zevenbergen, W.* Eenige opmerkingen over toerekeningsvatbaarheid.
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 1—32.

D. Strafferettens specielle Del.

- Adams-Lehmann, H. B.* Die Unterbrechung der Schwangerschaft. Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 173—84. Jfr. her-til v. *Liszt* l. c. S. 190 og *Ernst Delaquis* l. c. S. 108—09.
- Alsberg, Max.* Kriegswucherstrafrecht. 3. stærkt forøgede Opl. med Tillæg. Berlin. Moeser. Indb. M. 4,00. 4. Opl. Indb. M. 5,00. (Udkom 1917. Trykkeaar 1918.)
- Bastard, A.* L'adultère en droit pénal. Genève. Kündig.
- Benedicty, N. de.* De roeping van den wetgever teen aanzien van de dieren. Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 315—39.
- Beutner, E.* Die Rechtmässigkeit der Amtsausübung beim Widerstand gegen die Staatsgewalt. Berlin. Heymann. M. 3,00.
- Blume, von.* Die Einziehung der Kriegswucher-Gewinne. Deutsche Juristen-Zeitung XXII S. 549—55.
- Conrad, H.* Der Kriegswucher und seine Bekämpfung. Berlin. Kalkoff. M. 1,50.
- Doerr, Friedrich.* Die Systematik des besonderen Teils des Strafrechts. Goltdammer's Archiv LXIV S. 29—82.
- Eckstein, Ernst.* Kann Gewahrsamsbruch nach § 133 St. G. B. an Sachen begangen werden, die der Eisenbahn oder Post zur Beförderung übergeben worden sind? Der Gerichtssaal LXXXV S. 119—21.
- Kann die Entwendung einer Brotmarke der Entwendung von Brot gleichgestellt werden? Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 290—91.
- Fad, G.* In tema di assunzione di funzioni. Città di Castello. Tip. Un. Art. Graf. L. 1,00.
- Feisenberger.* Das Verhältnis des § 90 Nr. 5 St. G. B. zu § 89. StGB. Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 437—65.
- Ferrari, R.* Les communications confidentielles dans les lois françaises et américaines (secret professionnel des médecins et chirurgiens.) Revue pénitentiaire et de droit pénal XLI S. 400—11.
- Friedrichs, Karl.* Ueber die Bekämpfung des Lärms in den Grossstädten. Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 331—36.
- Giell, Max.* Landesverrat nach § 89 St.G.B. (v. Lilienthal's »Strafrechtliche Abhandlungen«.) Breslau. Schletter. M. 1,60.

- Heslenfeld.* Haftung für Fahrlässigkeit beim Kriegswucher.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 339—42.
- Betrachtungen zu den Kriegswuchervorschriften. — Fahrlässigkeit — Unlautere Machenschaften — Kettenhandel.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 25—29.
- Hirsch, Jul. og Carl Falk.* Der Kettenhandel als Kriegerserscheinung.
Berlin. Hobbing. M. 0,60.
- Hirsch, Max.* Die Unterbrechung der Schwangerschaft.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 494—501.
- Hüfner.* Die Geheimhaltung der Personalakten.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 264—67.
- Katz, C. Frida.* Het onrechtmatig gebruik der electriche energie en de wettelijke middelen daartegen. Amsterdam. Ipenbuur & van Seldam. Fl. 3,50.
- Kirchberger, Hans.* Der strafbare Kriegsgewinn nach der Rechtsprechung. Leipzig. Veit & Co. M. 1,20.
- Krachling, Julian.* Die pressrechtliche Berichtigungspflicht. (v. Lilienthal's »Strafrechtliche Abhandlungen«.) Breslau. Schletter. M. 4,20.
- Kuhnt.* Vertragsbruch des Kriegslieferanten.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 67—69.
- Koenig, Emil.* Die Religionsdelikte nach den kantonal-schweizerischen Strafgesetzen. Ein Vorarbeit zum eidgenössischen Strafgesetzbuch. (v. Lilienthal's »Strafrechtliche Abhandlungen«.) Breslau. Schletter. M. 5,00.
- Langer, A.* Übermässiger Preis oder übermässiger Gewinn?
Österreich. Zeitschr. f. Strafr. VII S. 439—44.
- Lehmann, Heinr.* Wucher und Wucherbekämpfung im Krieg und Frieden. Leipzig. Deichert. M. 1,00.
- Kriegswucher, Handel und Reichsgericht.
Deutsche Juristen-Zeitung XXII S. 772—75.
- Lieske, Hans.* Das Problem krimineller Bekämpfung der Ansteckung mit Geschlechtsleiden. (Joh. Müller og Otto Seifert's »Würzburger Abhandlungen«.) Würzburg. Kabitzsch. M. 1,00.
- Liszke, Georg.* Reichsgericht und übermässiger Gewinn. Antwort an Reichsgerichtsrat Dr. Lobe. Dresden. Uhlig. M. 0,50.
- Liszt, Franz von.* Zur Lehre vom Landesverrat.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 119—37, S. 295—318.
- Lobe, A.* Preissteigerung, Handel und Reichsgericht. Leipzig. Weicher. M. 1,00.
- Löffler, Alexander.* Die Verletzung zum Missbrauche der Amtsgewalt.
Österreich. Zeitschr. f. Strafr. VII S. 411—28.

- Löffler, Alexander.* Veruntreuung an eigenen Sachen nach österreichischem Rechte?
Österreich. Zeitschr. f. Strafr. VII S. 429—38.
- Marcuse, Herbert.* Erschleichen von Lebensmittelkarten.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 418—20.
- Merk, W.* Zur Bekämpfung des Lebensmittelschleichverkehrs.
Heidelberg. Emmerling. M. 1,20.
- Nieuwenhuis, J. Domela.* Opmerkingen over de vrije en de onbevoegde uitoefening der geneeskunde in Nederland.
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 349—62.
- Nipperdey, Hans Carl.* Grenzlinien der Erpressung durch Drohung unter besonderer Berücksichtigung der modernen Arbeitskämpfe.
Weimar. Böhlau. M. 2,80.
- Obst, G.* Was ist Kriegswucher und wie bekämpfen wir ihm?
Leipzig. Teubner. M. 1,00.
- Reichel.* Ehrschutz und Krieg.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 217—19.
- Rosenbaum, E.* Der angemessene Preis. Hamburg. Meissner.
- Sauer, Wilhelm.* Der Zueignungsbegriff.
Goldammer's Archiv LXIII S. 284—300.
- Schirlinger.* Polizei und Postgeheimnis.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 336—39.
- Swaep, E. J.* De vrije en de onbevoegde uitoefening der geneeskunde.
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 491—501.
- Thilo, Emile.* La répression de l'espionnage en Suisse. Lausanne.
Haeschel-Dufey. Fr. 1,00.
- Thomsen, Andreas.* Vierzig neue Bekämpfungsmöglichkeiten des Kriegswuchers. Hannover. Helwing. M. 1,00.
- Wassermann, Rudolf.* Die künstliche Befruchtung im Lichte des Strafrechts.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 140—12.
- Wilhelm, E.* Die Beseitigung der Zeugungsfähigkeit im rechtlicher Beziehung.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 401—09.
- Winfield, Percy H.* The writ of conspiracy.
The law quarterly review XXXIII S. 28—52.

E. Straffeprocess.

- Aschrott.* Der Entwurf eines Gesetzes zur Vereinfachung der Rechtspflege.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 107—14.

- Bartholomäus.* Rechtsprechung.
 Monatsschr. f. Kriminalpsychol. XI S. 628—36.
- Beling, Ernst.* Der nicht mitangefochtene und der teilweise angefochtene Schuldspruch.
 Goltdammer's Archiv LXIII S. 163—208.
- Bendix, Ludwig.* Die Ablehnung von Beweisanträgen des Angeklagten wegen Nichternstlichkeit.
 Der Gerichtssaal LXXXV S. 77—89.
- Bornhak, Conrad.* Zur Vereinfachung des Strafprozesses.
 Der Gerichtssaal LXXXV S. 115—19.
- Delaquis, Ernst.* Rehabilitation, richterliches Fragerecht und Aussagepflicht betreffend Vorstrafen nach dem neuen schweizerischen Strafgesetz-Entwurf. Rückblick und Ausblick.
 Schweizerische Zeitschr. f. Strafrecht XXX S. 59—86.
- Eckstein, Ernst.* Die Wiederaufnahme des Strafverfahrens wegen Anwendbarkeit eines milderen Strafgesetzes.
 Der Gerichtssaal LXXXV S. 107—12.
- Ertel, W.* Können die Protokolle im strafprozessualen Vorverfahren durch Kurzschrift hergestellt werden?
 Der Gerichtssaal LXXXV S. 380—84.
- Gombault, C. F. J.* Berechting van smokkelzaken voor de kanton-gerechten in Zeeuwsch-Vlaanderen en de wet van 31. Dec. 1915 (S. 533) op het vervoer en de nederlage van goederen.
 Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 217—85.
- Grasshoff.* Die Vorbereitung der Hauptverhandlung der Schwurgerichte.
 Goltdammer's Archiv LXIII S. 329—32.
 — Über die Seelenkunde bei der Zeugenaussage.
 Goltdammer's Archiv LXIV S. 82—87.
- Hellwig, Albert.* Zur Frage der Berufsbefangenheit der Anwälte.
 Monatsschr. f. Kriminalpsychol. XI S. 614—19.
- Geber, Herbert.* Die richterliche Unabhängigkeit.
 Monatsschr. f. Kriminalpsychol. XI S. 620—28.
- Grosch.* Das Gerichtssaalpublikum.
 Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 394—98.
- Klunker.* Welche Ersparnisse werden bei den Gerichten durch die Berufsvormundschaften erreicht und können durch planmässigen Ausbau noch weiter erreicht werden?
 Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 223—25.
- Knipschaar.* Vereinbarungen in Privatklagesachen.
 Goltdammer's Archiv LXIII S. 300—11.

- Krönig.* Die Begründung einer sachlichen Zuständigkeit für die Widerklage durch § 428 St.P.O.
Goldammer's Archiv LXIII S. 325—29.
- Lilienthal, K. v.* Der Entwurf eines Gesetzes zur Vereinfachung der Rechtspflege.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 569—83.
- Mamroth.* Forensische Redekunst.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 114—17.
- Meyer, K.* Das Gesetz betr. Vereinfachung der Strafrechtspflege.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 398—400.
- Mittermaier.* Strafprozessdauer und Dauerstrafprozesse.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 3—11.
- Schutzhaft und Untersuchungshaft. Belagerungszustandsgesetz und Strafprozessordnung.
Deutsche Juristen-Zeitung XXII S. 115—18.
- Schiller.* Das Gesetz betr. Vereinfachung der Strafrechtspflege.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 400—02.
- Schneickert, Hans.* Kriminalistische Spurensicherung.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 46—50.
- Staff, von.* Vereinfachung der Strafrechtspflege für die Kriegszeit durch Gesetz oder durch Verordnung?
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 178—81.
- Stooss, Alfred.* Das Verfahren vor dem Bundesstrafgericht im Lichte der Kriegsgesetzgebung.
Schweizerische Zeitschr. f. Strafrecht XXX S. 41—58.
- Sturm, Friedrich.* Über Trennung der Justitzgewalten.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 501—07.
- Supper.* Kleine Mittel zur Beschleunigung und Verbesserung des Vorverfahrens.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 386—91.
- Suringar, W. H.* Zuivere terminologie. Enkele opmerkingen naar aanleiding van de regeling der verzet-en appelprocedure in het ontwerpen wetboek van strafvordering in verband met de bestaande jurisprudentie.
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 126—66.
- Voss, H.* Streitfragen aus der deutschen R St PO. unter Berücksichtigung der Reformentwürfe.
Goldammer's Archiv LXIII S. 391—410. Jfr. Nord. Tidsskr. f. Strafferet V S. 315.
- Weber.* Ueber Veröffentlichung von Strafurteilen.
Deutsche Juristen-Zeitung XXII S. 632—36.

F. Pönologi. Straffuldbyrdelse. Fængselsvæsen.

- Bamberger, Georg.* Geldstrafe statt Gefängnis. (B. Schmittmann's »Schriften der deutschen Gesellschaft für soziales Recht«). Stuttgart. Enke. M. 1.00.
- Barthès, L.* Mission pénitentiaire française en Grèce (1913.—1916).
Revue pénitentiaire et de droit pénal XLI S. 412—29.
- Becker.* Der bedingte Strafverfolgungsaufschub mit nachfolgender Niederschlagung des Strafverfahrens für Jugendliche.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 114—17.
- Behr.* Zur Auslegung des § 111 Str. P. O. (Rückgabe des Gegenstandes des strafbaren Handlung an den Verletzten).
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 199—203.
- Brand.* Reformen im Disziplinarstrafrecht.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 29—33.
- Braune, R.* Jahresbericht eines Strafanstaltspfarrers bei Ablauf des 50 Dienstjahres an der Strafanstalt.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 162—73.
- Carmann.* Krieg, Strafrecht und Heeresfähigkeit.
Deutsche Juristen-Zeitung XXII S. 169—75.
- Das Jugendgefängniss in Wittlich.* Udg. af det prøjsiske Indenrigsministerium. Berlin.
- Dorning.* Die Organisation der Polizei in Ungarn.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 254—59.
- Eyssen, J.* Welke uitwerking is van tuchtchoolstraf te verwachten?
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 341—48.
- Finger, A.* Strafanstalten und Gefängnisse während des Krieges.
Der Gerichtssaal LXXXV S. 450—90.
- Goldberger.* Feste Wohnung und Fluchtverdacht.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 356—58.
- Göbel.* Der Strafvollzug als Sache der Justizverwaltung.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 323—28.
- Hacker, Ervin.* Die Rechtsannäherung im Strafvollzug.
Blätter f. Gefängnisk. LI S. 34—40.
- Hasse.* Die Anrechnung des Aufenthalts in einer von der Strafanstalt getrennten Krankenanstalt auf die Strafzeit.
Goldammer's Archiv LXIV S. 540—47.
Zur Berechnung der Strafzeit bei Anrechnung von Untersuchungshaft.
Blätter f. Gefängnisk. LI S. 80—81.
- Jaffray, J. K.* The prison and the prisoner. Boston. Little, Brown. \$ 2.50.

- Lenhard.* Todesstrafe oder lebenslanges Zuchthaus.
Monatsschr. f. Kriminalpsychol. XI S. 636—42.
- Merhout.* Der Jugendgerichtshof im Erziehungsheim Am Urban
in Zehlendorf.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 126—30.
- Michaelis, v.* »Audiatur et altera pars«.
Blätter f. Gefängnisk. LI S. 74—79.
- Nagel, Karl.* Das Strafverfahren gegen Jugendliche, insbesondere
die Strafaussetzung nach der allgemeinen Verfügung vom 11.
März 1917. München. Müller. Kart. M. 2,20.
- Pretorius.* Zum 25jährigen Bestande des Verbandes der deutschen
Schutzvereine für entlassene Gefangene. 1892—1917.
Blätter f. Gefängnisk. LI S. 41—61.
- Radusch.* Achtungsbezeugung von Strafgefangenen.
Blätter f. Gefängnisk. LI S. 70—73.
- Roffhack.* Die Fassung der Führungszeugnisse bei Straflösch-
ungen.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 64—66.
- Samler, Hans.* Staatsaufsicht über die Wohlfahrtspflege.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 184—89.
- Schneickert, Hans.* Die Schwierigkeiten der Ermittlung verpfän-
deter Diebesbeute.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 334—39.
- Spitzner.* Sind die Behörden der inneren Verwaltung befugt, in
ihren Anstalten vollstreckte Strafen zu unterbrechen?
Goldammer's Archiv LXIV S. 87—94.
- Supper.* Die kleinen Gefängnisse.
Blätter f. Gefängnisk. LI S. 62—69.
- Thormann, Philipp.* Die amtliche Schutzaufsicht im Kanton Bern
1911—16.
Schweizerische Zeitschr. f. Strafrecht XXX S. 311—53.

G. Praxis. Retstilfælde.

- Buhl.* Ein interessanter Beitrag zur Rechtsprechung über die
Tragweite des § 137 Abs. 7 der GewO.
Goldammer's Archiv LXIII S. 332—333.
- Cohen, Herman.* Prisoners' evidence and previous offences.
The law quarterly review XXXIII S. 60—62.
- Friedeberg.* Intellektueller Sadismus.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 70—71.

- Hellwig, Albert.* Ein Beitrag zum Kampf gegen das Wahrsager-
ungswesen während der Kriegzeit.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 126—41.
- Jacob, C. M.* De inval in het kassierskantoor der firma G. J. en
A. E. Groeneveld te Winschoten.
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 502—06.
- Leppmann, Friedrich.* Der Fall Almereyda.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 352—54.
- Lilienthal, K. v.* Fürsorgeerziehung und Politik.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 251—54.
- Lindenau.* Politische Morde in der Kriegszeit.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 195—99.
- Mezger, Edm.* Ein Fall von Blutuntersuchung zur Beurteilung
des Geisteszustandes.
Monatsschr. f. Kriminalpsychol. XI S. 672—87.
- Nordegg, Theodor.* Der Gendarmenmord bei Herzogenburg.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 81—125.
- Oppler.* Die Bagatelle im Strafprozess.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 63—64.
- Pharos.* Der Prozesz gegen die Attentäter von Serajewo.
Goltdammer's Archiv LXIV S. 385—418.
- Schoetensack, A.* Aus der schweizerischen Rechtsprechung.
Der Gerichtssaal LXXXV S. 96—107, 349—63.
- Speyr, W. von.* Ärztliches Gutachten über den Geisteszustand des
Christian Binggell.
Schweizerische Zeitschr. f. Strafrecht XXX S. 354—91.
- Timpe.* Ein häufiger Fall des Kettenhandels. — Kettenmakler.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 415—17.
- Torren, J. van der.* Een geval van pathologische moral insanity?
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 554—61.
- Williams, Ernest E.* Prisoner's evidence and previous offences.
The law quarterly review XXXIII S. 53—59.
- Zeiler, A.* Diebstahl oder Betrug? Wahrhaftigkeit oder Schlich?
Monatssch. f. Kriminalpsych. XI S. 691.

H. Kriminalpolitik. Kriminalstatistik. Kriminologi.

- Anuschal, Erich.* Der Kriminalist als Fahrtensucher. Beiträge
zur gerichtlichen Spurenkunde.
Goltdammer's Archiv LXIV S. 253—312.

- Anuschat, Erich.* Verbrecherlist und Fahndung im Film.
Goldammer's Archiv LXIV S. 418—32.
- Aschrott, P. F.* Die Fürsorgeerziehung Minderjähriger. (Guttentag's Samling af præjsiske Love). 3dje nybearb. Opl. Berlin. Guttentag. Indb. M. 5,00.
- Bussmann, Rud.* Das Verbrechen am Verbrecher. (Ein Wort an Jedermann.) In Verbindung mit C. S. Curtius, Eugen Alexander, Ruot Uolf, Sturm u. e. Verbrecher. Bern. Drechsel. M. 2,70.
- Drathen, J.* Das moderne Jugendgericht und die Mitarbeit der Laien. Freiburg i. B. Caritas-Forl. M. 0,75.
- Eberhard, R.* Jugendschutz.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 149—51.
- Eckstein, Ernst.* Prätorisches Recht. Ein Vorschlag zur Umgestaltung des Handels-Gewerbe-Verkehrs- und Polizei-Strafrechts.
Goldammer's Archiv LXIV S. 104—09.
- Ellger.* Fürsorgeerziehung und Jugendgefängnis.
Monatsschr. f. Kriminalpsych. XI S. 687—91.
- Exner, Franz.* Die Kriminalpolitik des schweizerischen Strafgesetzentwurfes.
Schweizerische Zeitschr. f. Strafrecht XXX S. 189—201.
- Felisch.* Ein deutsches Jugendgesetz. Berlin. Mittler & Sohn. M. 1,00.
- Geuns, S. J. M. van.* Kinderrechtbanken.
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 363—92.
- Hansen, Fritz.* Untersuchung von Schreibmaschinenschrift.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 211—13.
— Feststellung von Briefmarkenfälschungen.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 214—17.
- Heindl, Robert.* Die Bekämpfung der Zigeunerplage in Deutschland und Ungarn, besonders während des Krieges.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 50—54.
- Heßwig, Albert.* Zur Geschichte der Kriminaltaktik.
Goldammer's Archiv LXIV S. 511—33.
— Kriminologie, Kriminalistik und Pönologie in ihrer Stellung im System der Kriminalwissenschaft.
Goldammer's Archiv LXIV S. 533—39.
— Kinatheater und Verbrechenverfolgung.
Monatsschr. f. Kriminalpsychol. XI S. 670—72.
— Das Strafmass gegen Kinobesitzer.
Monatsschr. f. Kriminalpsych. XI S. 691—94.
- Jacobsohn, L.* Die Kriminalität der Jugendlichen und ihre Verhütung.
Monatsschr. f. Kriminalpsychol. XI S. 577—600.

- Jagemann, v.* Kriegserfahrungen und Jugendgesetz im Vorausblick zur nächsten Vereinstagung.
Blätter f. Gefängnisk. LI S. 21—26.
- Kadečka, Ferdinand.* Fürsorgeerziehung und Jugendstrafrecht in Oesterreich.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 402—04.
- Kármán, E. v.* Ein kriminalpädagogisches Institut. (J. Trüper's »Beiträge zur Kinderforschung und Heilerziehung«.) Langensalza. Beyer & Söhne. M. 0,80.
- Kopp.* Ueber den Schutz der Jugendlichen vor homosexueller Verführung.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 286—88.
- Koelblin.* Strafgesetzgebung und Jugendfürsorge.
Blätter f. Gefängnisk. LI S. 3—20.
- Langenbruch, W.* Die Graphometrie.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 178—210.
- Leeson, Cecil.* The child and the war: being notes on juvenile delinquency. London. King. 1 sh.
- Leonhard, Rud.* Bemerkungen zum Reichsjugendwehrgesetz. Berlin. Charlottenburg. Barger. M. 1,50.
- Lewis, B. G.* The offender and his relations to law and society. New York. Harper. § 2,00.
- Lindenberg.* Statistik der unter dem Ministerium des Innern stehenden Strafanstalten und Gefängnisse in Preussen im Jahre 1915.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 192—96.
- Luca, Fr. de.* Principii criminologia. I. Catania. Giannotta. L. 12,00.
- Martell, P.* Das Kriminal-Museum zu Berlin.
Monatsschr. f. Kriminalpsychol. XI S. 694—99.
- Marx.* Das Gesetz des kürzesten Weges.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 218—23.
- Meyer, K.* Strafrechtliche Friedensaufgaben.
Deutsche Juristen-Zeitung XXII S. 369—73.
- Muller, N. e. a.* Over huwelijk en kindertal bij landloopers en misdadigers.
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 43—125.
- Prölsz.* Kriegsjugendschutz.
Deutsche Juristen-Zeitung XXII S. 85—90.
- Rosenbaum, Hilda.* Kriegskriminalität.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 271—75.
- Roos, J. R. B. de.* De moderniseering van ons strafrecht. De Gids LXXXI Aarg. III S. 293—312.

- Rosenfeld.* Ein neuer amtlicher Versuch zur Bekämpfung des Gewohnheitsverbrechertums.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 47—50.
- Rossel, Jean.* Les mesures de protection administratives de l'enfant dans leurs rapports avec la puissance paternelle en droit suisse.
Zeitschr. f. Schweizerisches Recht N. F. XXXVI S. 45—122.
- Rupprecht.* Armengesetz und Trunksuchtsbekämpfung in Bayern.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 339—41.
- Russell, C. E. B.* Problem of juvenile crime. Milford, Oxford Univ. pr. 4 d.
- Schneickert, Hans.* Die Graphometrie und ihre Gegner.
Monatsschr. f. Kriminalpsychol. XI S. 665—70.
— Vereinfachung der Handschriftensammlung.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 142—46.
— Das elektrische Auge. Ein neuer Sicherheitsschutz gegen Einbruch und Feuersgefahr.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 255—59.
- Schober, G.* Öffentliche Jugendfürsorge und Fürsorgeerziehung Minderjähriger in Deutschland. Breslau. Korn. M. 3.00.
- Vries Feyens, G. L. de.* Licht en donker.
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 425—53.
— De historie van 109 rijksopvoedelingen.
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 473—85.
- Willeke.* Zahlen über Bestrafung von Ausländern im Generalgouvernement in Belgien.
Deutsche Juristen-Zeitung XXII S. 217—19.
- Wülicher.* Wanderfreiheit der Jugendlichen.
Blätter f. Gefängnisk. LI S. 27—33. Jfr. *G. Behringer* i Nord. Tidsskr. f. Strafferet V S. 321.

I. Kriminalantropologi. Psykopatologi. Psykiatri. Retsmedicin.

- Bous, Kurt.* Röntgendiagnostik der Schwangerschaft zu forensischen Zwecken.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 151—53.
— Weitere Beiträge zur forensischen Bedeutung des „Puppenfetischismus“.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 282—89.
- Bresler, J.* Wichtige Entscheidungen auf dem Gebiete der gerichtlichen Psychiatrie. Halle a. S. Marhold. M. 1,00.

- Glueck, B.* Studies in forensic psychiatry. Boston. Little, Brown.
\$ 2,50.
- Gruhle, Hans W.* Kriminalpsychologische Kasuistik.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 147—50.
- Haan, Jacob Israël de.* Gevaarlijke significa.
Tijdschrift voor strafrecht XXVIII S. 286—314.
- Hanhart, E.* Ueber die amtliche Totenschau auf Grund der Verhältnisse in den verschiedenen Ländern und mit besonderer Berücksichtigung der Erfahrungen im Kanton Zürich. Zürich. Speidel & Wurzel. M. 2,70. 1916.
- Herschel, W.* The origin of fingerprinting. New York. 1916. Oxford Univ.
- Hirschfeld, Magnus.* Sexualpathologie. I. Bonn. Marcus & Weber. M. 8,40.
- Koerber.* Die Traumanalyse als Hilfsmittel im Strafverfahren: Eine kriminalpsychologische Anregung.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 203—06. Jfr. hertil *Popp* l. c. S. 423—25.
- Kötscher, L. M.* Kriminelle Anthropologie. Berlin. Karger. M. 2,40.
- Marcuse, Max.* Der eheliche Präventivverkehr, seine Verbreitung, Verursachung und Methodik. Stuttgart. Enke. M. 6,00.
- Mezger, E.* Der Jurist als Psychologe.
Der Gerichtssaal LXXXV S. 363—80.
— Kriminalpsychologische Studien aus der gerichtlichen Praxis.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 224—54.
- Mittermaier.* Der eheliche Präventivverkehr.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 391—94.
- Pröll, Rudolf.* Bettelbetrug und verwandte Fälle.
Goltdammer's Archiv LXIII S. 411—22.
- Pönitz, Karl.* Psychologie und Psychopatologie der Fahnenflucht im Kriege.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 260—81.
- Rothenhäusler, O.* Bewusstlos-Aufgefundene. Zürich. Speidel & Wurgel. M. 2,00. 1916.
- Schultz, J. H.* S. Freud's Sexualpsychoanalyse. Med et Forord af O. Binzwanger. Berlin. Karger. M. 1,50.
- Strafella, Frans Georg.* Der sozial Primitive. Die Hilfsmittel des Verbrechers und das Primitive an ihm.
Arch. f. Kriminologie LXVIII S. 1—72. Ogsaa som Særtryk. Leipzig. Vogel. M. 3,00.
- Többen, H.* Beiträge zur Psychologie und Psychopathologie der Brandstifter. Berlin. Springer. M. 4,80.
- Weidensall, J.* The mentality of the criminal woman. Baltimore. Warwick & York. \$ 1,75. 1916.

J. Militärstrafferet.

- Appleton, Paul.* Désertion et complicité de désertion.
Revue pénitentiaire et de droit pénal XLI S. 384—99.
- Beling, Ernst.* Rechtsprechung des Reichsmilitärgerichts vom 6. Oktober 1902 bis 19. April 1912 (Entscheidungen des Reichsmilitärgerichts Bd. 1 bis 61) auf dem Gebiete des Strafprozessrechts.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 465—91, 612—10, 797—828.
- Berg, S. N. van den.* Crimineel wetboek en Reglement van krijgsvolktucht en discipline voor het krijgsvolk te water van de Vereenigde Nederlanden, en de artikelen van de regtspleging bij de zeemagt, betrekking hebbende op de behandeling van klachtzaken, opgehelderd door de jurisprudentie. Helder. C. de Boer. Fl. 1,50.
- Bergau.* Reform der Gesetzesbestimmungen über Kriegszustandsgerichte.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 134—39.
- Baer, F.* Die schweizerischen Kriegs-Verordnungen. (Omfasser ogsaa Strafferet.) I—II. Zürich. Schuthess. M. 8,20.
- Celentano, F.* Manuale della giustizia penale militare. Napoli. Pietrocola.
- Coester.* Das Reichsgesetz, betr. Herabsetzung vor Mindeststrafen des Militärstrafgesetzbuches.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 118—26.
- Dietz, Heinrich.* Militärrechtspflege im Kriege. Rastatt. K. & H. Greiser. M. 5,00.
- Disziplinarstrafrecht, Beschwerderecht, Ehrengerichtsbarkeit f. Heer, Marine und Schutztruppen. 2. nybearbd. Opl. Rastatt. K. & H. Greisser. M. 2,00.
- Eckstein, Ernst.* Die militärstrafrechtliche Bedeutung der Heeresunfähigkeit.
Der Gerichtssaal LXXXV S. 90—95.
- Finger, August.* Fragen des Kriegsrechtes. Kritische Besprechung von Entscheidungen des Reichsgerichts XLIX Band (1916).
Der Gerichtssaal LXXXV S. 439—49.
- Hamm, Karl.* Das Militärstrafgesetz mit Verweisung, Inhaltsverzeichnis und Sachregister. 2. Opl. Wien. Szelinski & Co. Indb. M. 2,50.
- Hartmann.* Sind die Entscheidungen der Ersatzbehörden über die Einstellung Heeresunfähiger für den Militärrichter bindend?
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 267—71.

- Hartwig, Alfredo.* Kriegsurteile. Die Bestrafung von Wucher und Preistreibereien im Kriege.
Schmoller's Jahrbuch XLI S. 1515—47.
- Kadecka.* Amnestie und Militärgerichtsbarkeit in Oesterreich.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 275—78.
- Logoz, Paul.* Vers un nouveau code pénal militaire suisse.
Schweizerische Zeitschr. f. Strafrecht XXX S. 237—90.
- Lorenz og Haeger.* Neuere Militärstrafrecht, Militärstrafgesetzbuch, Militärstrafgerichtsordnung und die militärgerichtlich wichtigen Bestimmungen des Reichsstrafgesetzbuchs erläutert durch die einschlägigen Entscheidungen und Verzügungen unter besonderer Berücksichtigung der Kriegszeit. Berlin. Vahlen. Indb. M. 16,00.
- Lua, Walter.* Vorgesetztenverhältnis zwischen Angehörigen der verbündeten Heere.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 341—44.
- Meyer, K.* Strafrechtliche Neuerungen.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 189—92.
— Über die Niederschlagung von Strafverfahren gegen Kriegsteilnehmer.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 651—58.
- Moses, Siegfried.* Kriegswirtschaftsstrafrecht und Staatsanwaltschaft.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 78—81.
- Neuberg.* Kriegssonderstrafrecht im gewerblichen Urheberrecht.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 130—31.
- Planhol, R. de.* La justice aux armées. Paris. Attinger frères. Fr. 4,00.
- Rieger, W.* Belagerungszustand insbesondere in seiner Bedeutung für Strafrecht und Strafprozess. Göttingen. Vandenhoeck & Ruprecht. M. 2,40.
- Sauermann.* Die bedingte Verurteilung in der Militärjustiz.
Deutsche Juristen-Zeitung XXII S. 321—22.
- Schmidt, Eberhard.* Kriegsgefangenenrecht.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 157—60.
- Schmitt, Carl.* Diktatur und Belagerungszustand.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 138—61.
Die Einwirkungen des Kriegszustandes auf das ordentliche strafprozessuale Verfahren.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 783—97.
- Schumann.* Die Anwendbarkeit des § 141 Mil Str GB. auf Arbeitskommandos Kriegsgefangener.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 358—60.

- Schwedersky.* Kriegsgemässere Gestaltung der Rechtspflege in Strafsachen.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 39—41.
- Sieskind, Jakob.* Dritte Tagung richterlicher Militärjustizbeamter in Brüssel.
Der Gerichtssaal LXXXV S. 385—90.
- Stephan.* Die Ausübung der Disziplinarstrafgewalt. Oldenburg. Stalling. M. 1,80.
- Strupp, Karl.* Glossen zum deutschen Ausnahmerecht.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 75—78.
- Soergel, H. T.* Kriegsstrafrecht, Rechtsprechung und Rechtslehre der Jahre 1916 und 1917. II. Hannover. Helwing. M. 3,00. (Ud-
kom 1917, Trykkeaar 1918.)
- Walde, H.* Militärstrafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 20. Juni 1872. 2. Opl. Leipzig. Rossberg. M. 2,80.
- Warschauer, Erich.* Kriegsverordnungen und Kriegsmassnahmen der österreichischen Regierung auf dem Gebiete der Rechtspflege.
Der Gerichtssaal LXXXV S. 66—76.
- Werneburg.* Zum Begriff des Kriegsverrates im Reichsstrafgesetzbuch und im Militärstrafgesetzbuch.
Der Gerichtssaal LXXXV S. 47—65.
- Zeiler, A.* Einige Zweifelsfragen im Strafverfahren des deutschen Kriegszustandsrechts.
Goltdammer's Archiv LXIV S. 342—50.
- Zürcher.* Zum Vorentwurf eines schweizerischen Militärstrafgesetzbuches.
Schweizerische Zeitschr. f. Strafrecht XXX S. 108—31.
- Oetker.* Das Entweichen von Kriegsgefangenen.
Der Gerichtssaal LXXXV S. 1—46.
- Kriegsgebrauch und Strafrecht.
Der Gerichtssaal LXXXV S. 401—38.

K. International Strafferet.

- Bendix, Ludwig.* Die Einführung neuen Strafrechts in den dem Oberbefehlshaber Ost unterstellten russischen Gebieten Litauens. Ein Beitrag zur Frage der Angliederung besetzter Gebiete.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 51—74.
- Busse.* Das Opportunitätsprincip im Feldverfahren gegen Ausländer.
Deutsche Strafrechts-Zeitung IV S. 121—23.

- Haftler, Ernst.* Vergehen gegen das Völkerrecht im Kriege.
Schweizerische Zeitschr. f. Strafrecht XXX S. 132—56.
- Kohler, Josef.* Internationales Strafrecht. Stuttgart. Enke. M. 13,00.
Eine Frage des zwischenstaatlichen Strafrechts.
Goldammer's Archiv LXIV S. 338—41.
- Liszt, von.* Der deutsch-türkische Auslieferungsvertrag vom 11.
Januar 1917.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 769—82
- Neumeyer, Karl.* Anwaltsvergehen im internationalen Verkehr.
Goldammer's Archiv LXIV S. 1—28.
- Oppenheim, L.* On war treason.
The law quarterly review XXXIII S. 266—86.
- Rissom.* Die Rechtsgrundlagen der Kaiserlichen Verordnung über
das kriegsrechtliche Verfahren gegen Ausländer.
Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtsw. XXXVIII S. 41—46.

Mindre Meddelelser.

† **Ernst Rosenfeld.** Den internationale Kriminalistforenings Sekretær, den Mand, der fremfor nogen anden — trods alt — haabede paa en Genopstaaen af Foreningen efter Verdenskrigens Slutning, er ikke mere: den 7de Oktober 1918 døde i Kissingen Statsadvokat Dr. juris et phil. **E r n s t R o s e n f e l d.** Han var født den 6te Oktober 1870 i Berlin, bestod 1895 den juridiske Doktoreksamen i Erlangen — »Die rechtliche Natur des durch die Einkindschaft für die unierten Kinder begründeten Erbrechts« (Erlangen 1895) —, 1896 den filosofiske i Heidelberg — »Die Aussenarbeit ein Beitrag freiem Gewerbebetrieb« (Erlangen 1896) —, Referendar 1895, Statseksamen 1901, 1909 Statsadvokat. Som litterært Enklave havde Rosenfeld navnlig opdyrket Fængselsvidenskab. Strafferettens dogmatiske Spørgsmaal laa ham fjærene. Historisk Sans forenedes hos ham med kriminalpolitisk Interesse. I »Die Geschichte des Berliner Vereins zur Besserung der Strafgefangenen 1827—1890. Ein Beitrag zur Geschichte des Preussischen Gefängniswesens und des Für-

Litteratur.

Hugo Matthiesen: De kagstrøgne. Et Blad af Prostitutionens Historie i Danmark. Kbhvn. 1919.

Forf., der saavel i sine tidligere udkomne Bøger »Natten« og »Bøddel og Galgenfugl« som i den i nærværende Tidsskrifts Aargang IV p. 200—224 offentliggjorte Afhandling »Kiste, Taarn og Kælder« har vist sin Interesse for og Kyndighed i dansk Kriminal-Kulturhistorie, yder i den nu foreliggende Bog et interessant yderligere Bidrag i saa Henseende, nemlig til Belysning af Samfundsmagtens Stilling overfor Prostitutionen. Bogen tilsigter navnlig at gøre Rede for det voldsomme Forsøg paa gennem Straffemidler at slaa Prostitutionen ned, som herhjemme iværksattes i det 16. og Begyndelsen af det 17. Aarhundrede, og som vel fik sit kraftigste Udtryk i Frederik II's Forordning for Helsingør af 1574, hvorefter Straffen for den tredje Gang paagrebne Skøge var Drukning i en Sæk — en Straf, som dog ingensinde ses at være bleven eksekveret. — Klart belyses Middelalderens Synspunkt overfor Prostitutionen som et nødvendigt Onde, der maa taales og til en vis Grad begunstiges eller dog reguleres af Samfundsmagten; at de strængt kristne Stater kunde hylde en saadan Opfattelse, forstaas lettere, naar allerede Kirkefaderen Augustinus betragtede Prostitutionen som et med Arvesynden nødvendigt følgende Onde, og naar man erindrer, at Katholicismen nærrede Forkærlighed og Beundring for Coelibatet, samtidig med, at man jo ikke kunde fornægte den erotiske Drifts Eksistens. Derfor blev Opgaven dels at reglementere den officielle Prostitution under Byens Bestemmelser, dels at bekæmpe den uofficielle og ukon-

trollerede Prostitution; der fandtes intet stødende i, at Kommunen tog Afgift eller Overskud af Bordellerne, selv Ærkebispem af Mainz nød Indtægt af Stadens Jomfruhuse. Men paa Reformationstiden skete det store Omslag i Samfundsbetragtningen: Luther brød Staven paa én Gang over Coelibat og Prostitution, henviste til Ægteskabet og Haabet om at komme i saadant, og raabte til Kamp mod al Prostitution under Mottoet »fiat justitia et pereat mundus«. Denne Tendens støttedes ved en, som det synes, epidemisk optrædende Vækst af Syfilissygdommen rundt i Europa. Saaledes indvarsledes da den forbitrede og egentlig haabløse Kamp mod al Prostitution, som Forf. knytter til Strafferedskabet »Kagen« som Kampens Hovedværktøj her i Norden. Kagens Indretning beskrives, og Kagstrygningens Praksis illustreres paa Grundlag af et righoldigt historisk Kildemateriale, hvorhos det paavises, hvor uhensigtsmæssigt og barbarisk Systemet med Kagstrygningen og Udvisning af de kagstrøgne Skøger fra den enkelte By var, og at først Indretningen af Tugthuse og Tvangshuse gav Muligheden for en mere effektiv Behandling af Skøgeuæsenet.

O. Haack.

Thomas Mott Osborne: Samfund og Fængsel.
Oversat af Ragna Isaachsen. Kristiania 1918.

Hvad man end iøvrigt maatte mene om dette Arbejde, saa er det i alle Fald en bemærkelsesværdig Bog, skrevet af en ejendommelig Personlighed og i en livsfrisk Form og Tone. Osborne, en kendt Forretningsmand og Millionær i Staten New York, fattede en levende Interesse for Fængselsvæsenet, var med til at reformere Regimet i Auburn Strafanstalt og blev i Slutningen af 1914 Direktør for det store Sing-Sing-Fængsel, hvor han i Løbet af knapt et Aar gennemførte en fuldstændig Omdannelse af Fangebehandlingen og hele Ordningen, baseret paa Principet om et organiseret Samarbejde mellem Fangerne selv for at virke til deres Forbedring, fort ud i sin Konsekvens til at give Fangerne et vist Selvstyre. Den her foreliggende Bog indeholder en Række Forelæsninger, delt i 5 Kapitler, som Forf. efter Opfordring har holdt ved Yale Universitet som et Led i de der stedfindende »Forelæsninger over Ansvar ved Borgerskab«. Forf. bestrider ganske Berettigelsen af at tale om »Forbryderen« som en Mennesketype;

dette Ord er et rent konventionelt Tegn for et Menneske, som er skyldig i eller straffet for en Forbrydelse, men Samfundsmedlemmerne har ladet Ordet danne et Billede for deres indre Øje og dermed sammensmeltet de virkelige Produkter af vort*) Straffesystem, nemlig de skumle, opsætsige, hævnerrige Mennesker, som Fængslets Grusomhed har udviklet; herefter skal altsaa den dømte i og for sig kun være en »skyldig«, der først gennem et forfejlet Straffesystem bliver det farlige Fænomen »Forbryderen«. Lombrosos og hans Efterfølgeres Forsøg paa at konstatere en biologisk eller psykisk bestemt Forbrydertype reduceres ganske in absurdum: det, man finder, er derimod en Fængselstype, som Samfundet bærer Ansvaret for ved sit mislykkede Straffesystem; og naar dette System kræves totalt ændret, er det ikke blot eller hovedsagelig for de domfældtes Skyld, men i første Linje for Samfundets egen Skyld, for at bevare dets Sikkerhed ved ikke at lade de fordærvede blive endnu mere fordærvede, de onde vokse i Ondskab. Forf. paaviser derefter de ogsaa her hjemme kendte Urimeligheder i Straffelovens skarpe Sondring med Hensyn til Straffens Størrelse mellem groft og simpel Tyveri, ubetingede Strafforhøjelser for Gentagelsestilfælde o. l. og hævder, at en rigtig Strafudmaaling paa Grundlag af det Materiale, der foreligger for Domstolen, i Virkeligheden er umulig, fordi denne ikke kan lade de psykologiske og individuelle Momenter komme til deres Ret; han sammenstiller Domsudmaalingens Resultater med de tilfældige og vilkaarlige Resultater af en Eksamen, og peger paa, at de fleste domfældte, der føler sig forurettede, ikke beklager sig over, at der i det hele er idømt dem Straf, men over Størrelsen af denne sammenlignet med, hvad der idømmes andre. Konsekvensen af Forf.s Standpunkt bliver da et Krav om, at Dommen kun skal fastslaa det faktiske, at den sigtede har begaaet Handlingen, og give dennes juridiske Karakteristik samt erklære den paagældende skyldig til Straf; denne skal for alle egentlige Forbrydelser bestaa i Fængsel, en Afsondring eller midlertidig Udelukkelse fra Samfundet, men uden nogen Skærpelse udover den blotte Frihedsberøvelse, fordi alt derudover virker ophidsende og uretfærdigt overfor den dømte; Straffetidens Varighed maa være ubestemt, fordi

*) ∅: det amerikanske.

der først under Strafudstaaelsen er Mulighed for at vurdere det, som det efter Forf.s Teori alene kommer an paa, nemlig, hvornaar Samfundet atter kan forsvare for sin egen Sikkerheds Skyld at optage den udskilte i sin Midte; intet Hensyn berettiger til at udstrække Straffetiden et Øjeblik længere, end dette Formaal kræver; en Forbedring i denne Forstand bliver da Straffens eneste Formaal, og dette kan kun med Nytte tilstræbes under en Strafudstaaelse i Fællesskab, hvorfor Forf. absolut forkaster enhver Form for Ensomhed i Fængselsstraffens Udstaaelse: Cellesystemet søger forgæves at tvinge Fangen til at tænke rigtigt, Systemet med Arbejdsfællesskab under Tåvshedspligt søger lige saa forgæves at tvinge ham til den Vane at handle rigtigt; den tilsigtede Forbedring naas ikke ad disse Veje, fordi Systemerne glemmer, at det er Menneske-individualiteter, det drejer sig om, hvis virkelige Forbedring kræver et selvstændigt, frivilligt Arbejde af Fangen selv, baaret af hans eget og hans Medfangers Initiativ. Ej heller de med saa megen Forventning imødesete Amerikanske Ungdomsfængsler naaede til Trods for Undervisning, organiseret Arbejde, Exercits osv. at hidføre den tilstræbte Forbedring, fordi ej heller her Systemet gav tilstrækkelige Midler til at vække Fangens Vilje til Medvirkning; alle Systemer bundede i Virkeligheden i frugtesløse og utilladelige Bestræbelser for at kue Fangens Sind, medens det rette er at søge det vakt til Selvarbejde. Osborne, der i 1913 var bleven Medlem af en Fængselsreformkommission, underkastede sig en Uges Fængselsophold, fuldt ud efter Programmet, i Auburn Strafanstalt, paadrog sig og udstod herunder en Disciplinærstraf i Straffecelle og levede i et og alt Fangens Liv i denne Uge, og han skildrer denne Tids Oplevelser og Fornemmelser som rædselsfulde.

De sidste to Kapitler af Bogen skildrer saa den Straffelære og det System, Forf. vil have sat i Stedet for de af ham saa skarpt kritiserede Systemer. Under hans frivillige Straffeuge opstod ved Samtale mellem ham og en Medfange (Osborne var anbragt paa et Arbejdsværksted, hvor der var Tilladelse til begrænset Samtale mellem Fangerne) Tanken om Fangernes gensidige Velfærdsliga, og med Osbornes Hjælp udvikledes derefter Dannelsen af en saadan Liga indenfor Auburn Anstalten, idet Fangerne med Direktionens Tilladelse valgte forberedende Udvalg, fore-

lagde Forslag til en Liga, valgte Bestyrelse og fastsatte Vedtægter, alt uden Forskrift eller Forslag i saa Henseende af Fængselsledelsen, men derefter forelagt denne og billiget af den. Der valgtes Ordensvagter, Ligaen bestemte selv, at enhver Fange kunde optages, men at Ligaen kunde udelukke dem, som viste sig uværdige til at være Medlemmer, den fik endog Myndigheden til at fastsætte og iværksætte Straffe for smaa Brud paa Fængselsdisciplinen, efter Undersøgelse og Paakendelse af Ligaens egne Organer. Ligaen forhandlede stadig med Fængselsledelsen, foreslog og fik indført smaa Reforme og Friheder, foranstaltede Idrætsøvelser og Musikfester Søndag Eftermiddag i Fængselsgaarden; efter at den har virket et Par Aar, udtaler Osborne: »Fejl er blevet gjort; Fejl fra Mændenes Side og Fejl fra Fængselsfunktionærernes Side. Hvor findes det Samfund, som ikke har gjort sine Fejltrin? Det er gaaet op og ned med Ligaen; nogle af Fangerne har mistet Troen paa den, — i Almindelighed fordi den ikke har tjent deres egne personlige Formaal. Men til Trods for dens Ufuldkommenheder har der aldrig været en Dag, fra den begyndte, hvor de, som har haft den nærmeste Føling med dens Arbejde, har tvivlet paa, at vi var paa den rette Vej, — at vi har fundet den rette Løsning af Fængselsproblemet« — nemlig, som Forf. andet Sted i Bogen udtrykker det, ved at faa Fangerne til at føle rigtigt. Det er da denne Vej, en Organisation mellem Fangerne til Arbejde paa deres egen Velfærd, som Forf. anviser for Fremtidens Pønologi: Organisationen gør Fangerne til Medborgere i Anstalten, vækker derved en samfundsmæssig Interesse hos dem, giver deres Fangeliv et virkeligt Indhold og vil for et overvejende Antal af dem være den rette Skole til at lære dem at stræbe hen mod ogsaa at føle sig som Medborgere i det Samfund, hvori de efter udstaaet Straf skal vende tilbage, og ikke som dette Samfunds Fjender eller Stedbørn. Fængslet kan saaledes indslutte et Slags stort Kursus i Samfundsmoral, hvor man frit diskuterer, hvad der er rigtigt og galt i Hverdagslivet, netop den Samvittighedstræning og Øvelse, som Fangen mest af alt har Brug for. Sin Tro til en saadan Organisations Nytte søger Forf. at begrunde ved Citater af Breve og Udtalelser fra Fanger og Meddelelser om Optrin og Begivenheder i Anstalterne under Ligaens Regime; ogsaa i Sing-Sing Anstalten trives Systemet godt.

Hermed er i Korthed søgt redegjort for Bogens væsentligste Indhold. Det er rimeligt, at en hel Del af Forf.s Kritik kun har Gyldighed for amerikanske Forhold, og det er sandsynligt, at netop amerikanske Straffanger vil kunne fatte stærk Interesse for og paavirkes gavnlige af et Selvstyresystem som det udviklede og kunne taale en saadan Frihed uden Misbrug, men at dette i ringere Grad vil gælde i vore hjemlige Forhold, hvor Interessen for »Borgerstillingen«, dens upolitiske Rettigheder og Pligter, selv blandt dem, der ikke er kommet i Konflikt med Straffeloven, næppe er saa stærkt udviklet som hinsides Atlanterhavet. Men dette gør ikke Bogen mindre læseværdig, og særlig fængsler den ved sin friske, ganske uteoritiske, fuldt ud originale og personlighedsprægede Fremstilling, der bærer Vidnesbyrd om den mest levende humane Følelse hos dens Forfatter.

O. Haack.

Francis Hagerup: Ret og Kultur i det nittende Aarhundrede. København 1919. (XXI Bind af Det nittende Aarhundrede. Skildret af nordiske Videnskabsmænd.) Anmeldt af Eyvind Olrik.

De Tider er længst forbi, da Lovkyndighed var hver Mands Eje, og da der ikke behøvedes mere end en Lovsigemands Gennemgang af Retten paa Tinge, for at den skulde staa levende for alles Blik. Juraen blev isoleret, og Juraen isolerede sig, idet Aarsag og Virkning her blandedes paa en ejendommelig Maade. Snart skrumpende ind til et tørt Lovstof, snart løftende sig til en Naturrets eller en filosofisk Abstraktions Højder mistede den i begge Tilfælde den levende Forbindelse med Livets konkrete Foreteelser, saaledes som disse udformes under givne Samlivs- og sociale Forhold. Fra denne Isolation søger Retten nu atter tilbage til sine naturlige Forbindelser; selv et Udtryk for Kultur søger den sin Styrke i en Klarlæggelse af sit Forhold til hele den øvrige Kulturverden, — baade dens Forbindelse med og dens Begrænsning i Forhold til denne. Men der er endnu mange Rester fra dens lidligere Isolation at bekæmpe baade hos Juristerne selv og hos det store Publikum, hvis Forstaaelse er en Betingelse for, at

Retten skal føles som det nyttige, ja nødvendige Led den er i den hele Samfundsorganisme.

Her har Bøger som den foreliggende netop sin Op-gave.

At klarlægge Rettens Forhold til Kulturfænomenerne kræver en saa omfattende Viden og Forstaaelse, at i Virkeligheden kun ganske faa har Forudsætningerne for at kunne præstere et saadant Arbejde. Selv en lysende Begavelse vilde her komme til kort, hvis den ikke forenedes med et indtrængende Studium ikke blot af Retten som saadan, men ogsaa af dens Berøringspunkter med de forskellige Kulturomraader. En Begynder vil ikke kunne gøre Fyldest her, men kun den, der ud fra omfattende Forstaaelse af Livet har gennemprovet den retlige Opfattelse paa en Række af Omraader. I saa Henseende er vel ingen mødt med bedre Forudsætninger end Forf. til dette Skrift. I betydningsfulde Stillinger som Universitetsprofessor, som Statsminister og Fagminister og som Gesandt har han haft Lejlighed til at lære en Mangfoldighed af Livsforhold at kende ogsaa uden at anlægge den strængt juridiske Synsvinkel. Og hans egne Studier har i en sjælden Grad uddybet denne Kundskab. En aldrig svækket Arbejdslyst og en frodig Arbejdskraft har tilladt ham ikke blot fuldt at gennearbejde sine egentlige Fag, Strafferet og Proces, men ogsaa at fordybe sig i en Række af Spørgsmaal, der paa intim Maade berører Rettens Stilling til Kulturfaktorerne indenfor Samfundet. Allerede Titlerne paa talrige af hans Afhandlinger viser dette: Til Retsvidenskabens Metode (Tidsskrift for Retsvidenskab 1888), Det psykologiske Grundlag for Retten (T. f. R. 1907), Om Forholdet mellem positiv Ret og Retsanvendelse (T. f. R. 1915); i Retsenkyclopædien (1906) og Inledning till studiet af straffrätt (1918) kommer atter herhenhørende Emner frem; ligesaa i hans kritiske Vurdering af »C. Goos som Videnskabsmand« (Nord. Tidsskrift for Strafferet 1915) saavel som i en Række strafferetlige Arbejder: Et Blad af Straffens Historie, Nyere Strafferetsbevægelser (begge i Mindre juridiske Afhandlinger), Nutidsproblemer vedrørende Forbrydelse og Straf (Tilskueren 1912); fremdeles i hans to populære Proces-skrifter (1890 og 1915) samt i forskellige stats- og folkeretlige Arbejder: Politisk og personlig Frihed (Samtiden 1910) og Folkerettens Problem (T. f. R. 1915).

Med et saa fyldigt Forfatterskab bag sig er det natur-

ligt, at Forf. i sit Værk har fulgt Rets- og Kulturudviklingen paa alle Omraader, til hvilke Retten har forgrenet sig, og paa hver enkelt Omraade har fremstillet den Udvikling, der er gaaet for sig gennem hele det Aarhundrede han behandler. Derfor faar Statsret, Strafferet, Retspleje, hele Privatretten og endelig ogsaa Folkeretten hver sit Afsnit, og ingen, der med nogen Eftertanke har gennemlæst disse Afsnit, behøver at være fremmed overfor de Bevægelser, der i Løbet af Aarhundredet har gjort sig gældende paa noget af disse Omraader. Forf. er her i bedste Forstand populær: letforstaaelig uden at blive overfladisk, omhyggelig uden at virke trættende. For blot at blive ved Strafferetten kan her nævnes Fremstillingen af sociologiske og psykologiske Forholds Indflydelse paa Forbrydelsen (S. 68) og Opgøret mellem de forskellige strafferetlige »Skoler« (S. 71 ff), fremdeles kan anføres Fremstillingen af Kausalitetsbegrebet i moderne Klædning som »adaekvat« Aarsag (S. 127), Udviklingen om fareforvoldende Handlingers Retmæssighed (S. 128) osv. Paa den anden Side forekommer det Anm., at der kunde være gjort mere ud af et saadant Spørgsmaal som det om det strafbares Omraade; netop her bliver Brydningen mellem forskellige Rets- og Kulturopfattelser idelig fornyet. De nyeste Straffelove og endnu mere de endnu ikke i Kraft traadte Straffelovsudkast afgiver baade gennem deres positive og deres negative Indhold Vidnesbyrd om ny Faser i denne Brydning, navnlig saaledes at indenfor de personlige og Familieforholdene ældre Tidens Delikter delvis bortfalder, medens omvendt Udviklingen af det sociale Livs Funktioner skaber ny Delikter, der er Udtryk for en Tendens til at beskytte Samfundet og dets Medlemmer overfor Indgreb i saadanne Virksomheder, af hvis uforstyrrede Gang Livet indenfor Samfundet er i væsentlig Grad afhængig.

Den Maade, hvorpaa Forf. har anlagt sin Fremstilling, har sin Styrke i det alsidige Overblik den giver af den stedfundne Udvikling paa saa at sige hele Retsomraadet. Men det forekommer Anm., at Fremstillingen til Gengæld savner noget af den direkte Sammenstilling mellem de retlige Betragtninger og de Kulturomraader og Kulturproblemer, hvortil den retlige Ordning knytter sig. Man faar paa hvert enkelt Retsomraade — navnlig dog maaske i Processen og i Privatretten — en Fremstilling af de retlige Hovedprinciper i Nutiden, til Dels i Forbindelse med

en historisk Fremstilling af Udviklingen, derimod mindre en direkte Paavisning af Forbindelsen mellem Lovordningen og Kulturstandpunktet, af Sammenhængen mellem en ændret retlig Ordning og en forandret eller klarere Opfattelse af Individerne i Forhold til Samfundsmagten eller af Individernes indbyrdes Rettigheder i Erhvervs- eller Samlivsforholdene. At give det 19de Aarhundredes Retsudvikling og notere det Kulturfremskridt, som den nyere Ordning — maaske — udtrykker, er en Del af, men ikke hele den Opgave, som dette Arbejde angiver i sin Titel.

Forf. kender da ogsaa sit Emne alt for vel til ikke selv at have Øje herfor. I Virkeligheden indeholder hans første Afsnit, det han kalder »Ret — Retsanvendelse — Retskilder« adskilligt i denne Retning. Dette første Afsnit er efter mit Indtryk Bogens vægtigste; den, der er nogenlunde bevandret i Emnet, finder her med et genkendende Smil de kendte Ting anbragt just paa det Sted, hvor de hører hjemme, og paa den Baggrund, paa hvilken de i sin Tid fremtraadte, men tillige i en Belysning, der løser dem ud af Afhængigheden af mere tilfældige Fremtrædelsesformer. Dette gælder saaledes, naar Forf. gør op med Naturretten og med den historiske Skole (S. 8 ff), med Naturretsbevægelsen (S. 14 ff) og med den omstridte Regel i den ny svejtsiske borgerlige Lovbog om, hvad Dommeren skal gøre i ulovbestemte Tilfælde (S. 18 ff). Med Interesse læser man ogsaa om Muligheden af at skabe en systematisk, dogmatisk Retsvidenskab uden derfor at ende i »Begrebsjurisprudens« (S. 23). Rettens Stilling til Kulturlivet og Rettens Betydning for Kulturlivet, det er i Virkeligheden de Tappe, hvorom Fremstillingen maa dreje sig. Overfor denne Opgave er det lidt farligt at indlade sig paa en mere systematisk Gennemgang af hele Retsstoffet, — fra dette bør kun hentes de Eksempler frem, der tjener til at bevise eller belyse de nærmere Berøringspunkter eller Forskelle mellem Ret og Kultur.

Imidlertid, naar en Forf. giver saa meget som Dr. Hagerup giver i den foreliggende Arbejde, bør man ikke gaa i Rette med ham for, at han ikke giver endnu mere. Hans Arbejde bør finde mange Læsere baade inden- og udenfor Juristernes Kreds. Naar man betænker, hvilket umaadeligt Omraade Arbejdet spænder over, undres man nærmest over, hvor overordentlig sjældent det hænder, at man støder paa en Fejl eller blot en Ukorrekthed. En

saadan lille Unøjagtighed findes S. 112, naar Norge fremhæves som eneste Land, der har hjemlet Kvinder Adgang til Sagførervirksomhed — det samme har i alt Fald Danmark ogsaa gjort; det er heller ikke helt korrekt, naar der S. 132 ogsaa for Danmarks Vedkommende tales om Valgfrihed mellem kirkelig og borgerlig Ægteforening, idet det endnu her er gældende Ret, at borgerlig Indgaaelse af Ægteskab kun kendes som en Nødhjælp, hvor ingen Præst vilde have Pligt til at vi de paagældende. Endelig kan man ikke laste Forf. for, at Tiden, der unægtelig bevæger sig med Stormskridt, paa enkelte Omraader synes allerede at have distanceret Forf.s Fremstilling, se saaledes hans reserverede Udtalelser om Normalarbejdsdagens Gennemførelse (S. 126).

Alt i alt er det foreliggende Værk et Arbejde, som mange kan høste Gavn af. Hos nogle vil det vække ny Tanker til bedre Forstaaelse af det Samfund, hvori de lever; for andre samler det paa en tiltalende og overskuelig Maade kendte Tanker, der mere spredt, lidt ogsaa i mindre klar Form, har beskæftiget dem; for alle er det en paalidelig Vejleder i en Række dybe Samfundsspørgsmaal. Blandt de talrige Arbejder, som denne Rettens Dyrker har skænket den for Retsudviklingen interesserede Almenhed, indtager dette Værk en værdig Plads.
